

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

PUBLICACIONS DIVULGADORES DELS
SERVEIS TÈCNICS D'AGRICULTURA

LA VACA LLETERA

PER

M. ROSSELL I VILÀ

PROFESSOR DE ZOOTÈCNIA

R. 2210

RF=1-2

LA VACA LLETERA

ARTS I CIÈNCIES

EDITORIAL CATALANA - Secció d'Impremta - Mallorca, 257 i 259 - Barcelona

LA VACA LLETERÀ

I

En l'exploració de la vaca lletera molts vaquers s'han fixat només en la producció de llet i no s'han cuidat per a res de la màquina que havia de fabricar la llet.

Cal, doncs, que primer ens ocupem de la vaca, i després de la manera de produir la llet.

Una vaca no és pas indiferent que pertanyi a aquesta o aquella raça, o que sigui una barreja de races, és a dir, mestissa. Una raça, vol dir una col·lecció d'individus que semblen fabricats amb el mateix motllo i que es reproduïxen tal com són.

Una població de vaques mestisses significa que no hi ha igualtat en res, ni en la forma o estampa dels animals, ni en la quantitat i qualitat de la llet, ni en la transmissió de caràcters a la descendència.

A Catalunya no havent-hi races lleteres, per a produir grans quantitats de llet, ha sigut precís importar vaques estrangeres. Ens caldrà saber d'a-

questes races de vaques, quina és la més convenient al nostre país.

Si es té en compte que les vaques d'una raça, quan se les obliga a viure en un país foraster, es comporten de distinta manera, segons que el país on van a viure sigui semblant o molt diferent al propi, és a dir, que la vaca traslladada en un país molt diferent del seu, perd una gran part de llurs qualitats, és natural que en volguer comprar vaques estrangeres es cerquin aquelles que pervinguin d'un país el més paregut al nostre.

Dues races de vaques es disputen a Catalunya el favor dels vaquers i ramaders : la raça holandesa i la raça suïssa (schwyz). Guaitem, en primer lloc, com és Holanda i com és Suïssa.

Holanda és un país pla ; una muntanya a 50 metres del nivell del mar és la més alta de totes. Clima essencialment marítim, dolç quasi tot l'any. Prats d'herba grassa i bona.

A Suïssa es pot dir que no hi han planúries ; valls més o menys grans i a seguit d'una cordillera l'altra, totes elles amb els cimalls de neus perpètues. El clima a l'hivern és dur. L'herba abundant i bona a les fondalades, és curta a les pastures muntanyoses.

La raça holandesa, pel seu propi impuls, no ha sortit dels països del mar del Nord, en els quals el clima és ben diferent del de la riba mediterrània.

La raça suïssa, per ella mateixa, ha seguit la cordillera alpina fins al mar i ha arribat a ocupar porcions de les dues vessants del Pirineu. A Itàlia, la raça vittellina, a França, la raça tarantesa i gascona, i al nostre país, la raça catalana, no són més que mo-

dalitats de la raça suïssa, totes les quals a una època reculada devien ésser exactament iguals.

Així, veiem que Holanda, per la manera d'ésser del país, no s'assembla a Catalunya ; que la raça holandesa pel seu gust no s'ha pas mogut d'aquelles terres. En canvi Suïssa té, en molts aspectes, força semblança amb Catalunya, i la raça suïssa per les seves pròpies passes anà a viure a les comarques de Cerdanya, Bergadà, Valls de Ribes i Camprodon, Garrotxa i en part en algunes altres.

Si actualment les vaques pròpies de les comarques que acabem de dir, no són lleteres, això és degut a què a Suïssa inclinaren les vaques cap a la producció de llet, i els ramaders catalans no procuraren altra cosa de la vaca que una cria cada any, o que llaurés els camps.

La vaca holandesa és més fina, té una ossamenta menys gruixuda que la suïssa, però aquesta no és tan llemeça com l'holandesa. La vaca suïssa pastura bé en els prats d'herba curta ; la holandesa, per regla general, no ho intenta.

La producció de llet en ambdues races és diferent. La holandesa, en el seu país, dóna més llet que la schwyz a Suïssa. La vaca holandesa, després de vedellar, produeix llet en gran quantitat ; la suïssa, vedellada, no en dóna tanta, però la reté més temps.

Tingui's present que en la costa catalana, fora d'algun clap, a penes hi ha ramaderia. El bestiar quasi tot viu en les comarques de l'interior, i la major part en altituds de 500 a 1,400 metres, és a dir, en un país muntanyós.

Amb el què s'ha dit es comprendrà que la raça millor per Catalunya és la suïssa. Aquesta raça no és estrangera a la nostra terra ; ve d'un país semblant al nostre ; poblacions bovines lleteres del mateix tronc viuen, produint força llet, com la raça tarantesa, a la costa mediterrània. La vaca suïssa, gens llemeça a l'estable, pastura bé, no importa on. Per la seva constitució més forta, promet una major durada mantinguda en estabulació permanent. Per últim, el donar la llet més poc a poc i amb més temps, no s'ha d'atorir tan sovint i estalvia, naturalment, alguns parts.

La fàcil adaptació de la vaca suïssa a Catalunya, permet a llur descendència de servir les qualitats que li són pròpies, de manera que a la tercera i a la quarta generació les vaques suïsses es porten tan bé com si haguessin sigut importades de nou. Amb les vaques holandeses no sembla que us pugui dir el mateix.

II.—LA VACA

Quedem, doncs, que la raça suïssa és la més convenient a Catalunya. Però en una mateixa raça hi han vaques bones, mitjanes i dolentes. Cal sapiguer triar.

Els signes de una bona vaca lletera, que no fallen mai, els donen el braguer i les venes que en surten. La mamella, quan més gran sigui, millor. Una mamella pot engrandir-se ocupant molta extensió endavant o enrera, o per la seva amplada o llargada. Toda mamella bona sol presentar els mu-

grons ben separats uns d'altres i en lloc de quatre, a vegades n'hi han un o dos de suplementaris, pels quals no hi raja llet. La mamella buida, serà flonja.

Les venes que ixen de la mamella, si són ben gruixudes, indicarà que la mamella és molt activa. Algunes vegades les venes es forquen, i tota vaca en la que les venes de la mamella es doblin, serà bona senyal.

Apart de les senyals de la mamella i de llurs venes, n'hi han d'altres d'ordre inferior, però que tenen també la seva importància.

En primer lloc, la conformació o estampa de l'animal. La vaca, per a durar, ha de tenir tres coses ben desenrotllades: el pit, les anques i les cames. El pit, que és la casa on s'allotja la freixura o pulmons, assenyala la grandaria de les entranyes que hi viuen. Una vaca amb pulmons petits, o farà poca llet, o aviat serà tísica. Així, doncs, el pit, que vol dir no solament la part del davant de la vaca, sinó també tot el costellam, quant més gran sigui, millor.

L'amplada de les anques serà la senyal de que la vaca podrà vedellar bé i al mateix temps que hi hauran menys probabilitats de que *s'ensorri*.

Les cames, puntals de la vaca, si no són fortes, les tares no trigaran gaire a aparèixer; i tota vaca que pateix per a tenir-se dreta, difícilment aguantarà gaire temps la llet, i es podrà explotar molts pocs anys.

La vaca bona lletera, per regla general, sol tenir una pell fina, greixosa i flexible.

La seva mirada i tot el seu aire serà veritablement

de una femella, és a dir, tota ella és calma, bona minyona, un xic poruga.

De vegades és una bona senyal una espècie de clots que es troben al llarg de l'espina, com així mateix el remolí que hi ha darrera de la creu, el qual quant més endarrera sigui, millor.

Darrera de les anques i de les cuixes els pèls no són decantats avall, sinó que en una extensió variable, el pelatge va a repèl. Aquest pelatge a repèl porta el nom *d'escut*.

Els escuts s'han pres també com una bona senyal per la producció de llet, segons llur figura. Per regla general, un escut ample és una bona senyal; un escut estret, allargat, mala senyal.

III.—L'ESTABLE

Les vaques han d'estar bé a l'estable. Estar bé, vol dir que no sofreixin cap molèstia.

Ben espaioses de la una a l'altra; menjadora ampla; el sòl amb una pendent d'un u per cent; bon jaç; molta netedat; mitja llum; temperatura entre 13 i 16 graus; bona aireació, però sense corrents d'aire.

IV.—HIGIENE

Estrijolar o raspallar cada dia les vaques. Passar una esponja humida pels ulls, narius, anus, el dessota de la cua i el braguer.

Deixar sortir les vaques un parell d'hores cada

dia perquè preguin l'aire i perquè es passegin. Si perquè les vaques puguin sortir s'ha de fer malbé un hort, per molt que en paguin d'arrendament, mai en pagaran tan com les vaques.

Les vaques que poden passejar-se i pendre l'aire, àdhuc no sigui més que un parell d'hores cada dia, duraran al menys un parell d'anys més que aquelles, que durant tot el dia i anys enters estan condemnades a restar a l'estable.

La higiene no ha pas d'ésser solament per les vaques. En una vaqueria s'ha de tenir en compte la *higiene del vaquer i de la llet*.

El vaquer ha d'ésser un home net i ha d'anar net. Això d'amorosir el braguer amb un raig de llet, és una brutícia.

De primer el vaquer abans de munyir, ha de rentar amb una espanja humida el braguer. Després s'ha de rentar les mans.

El primer raig de llet s'ha de llençar. De no fer-ho així, un hom s'exposa, per mica que el temps acompanyi, a què la llet es torni agre al cap de poques hores.

Els pots han d'ésser nets i escaldats i sense una gota d'aigua, ben secs. Mentre s'omplenen els pots, no s'han de deixar destapats.

La llet, quan més aviat millor, fora de la vaqueria. La mantega de seguida s'impregna de l'olor de l'estable, la qual olor a les persones boca-fines els repugna.

V.—LA MUNYIDA

Es pot munyir a mà i a màquina. La munyida a màquina va bé, però solament resulta econòmica havent-hi a l'estable més de vint vaques.

S'obté més quantitat de llet amb tres munyides que amb dues.

VI.—L'ALIMENTACIÓ

Sapiguer alimentar la vaca lletera vol dir saber produir el litre de llet a un preu mínim.

Hi han vaquers que gasten cinc pessetes diàries per l'aliment de cada vaca, quan amb quatre o tres i mitja podrien passar.

Una vaca lletera s'ha de racionar de conformitat a la seva edat i als litres de llet que produeix. Donar a la vaca que produeix 14 litres de llet la mateixa racció de la que en produeix 18 o 10, és un disbarat.

L'alimentació de la vaca lletera no es pot explicar en aquest *Fulletó*, que ja és prou llarg, sinó que s'han de consultar tractats especials (1).

Però no serà demés de posar un exemple de racionament.

Racció per una vaca de 550 quilos de pes viu, de 4 a 5 anys, produint 18 litres de llet diaris.

Farratge verd de trepadella.	20	quilos
Fenc de trefle.	7	»
Segones.	2	»
Turtó de coco.	1	»
Turtó de cacauet.	2	»

(1) Vegi's *Alimentació del bestiar*, per M. Rossell i Vilà.

VII.—ELS COMPTES

Es necessari que el pagès compti. Fent els comptes, ha de tenir present :

- a) Arrendament de l'estable.
- b) Amortització de les vaques.
- c) Cost de l'alimentació.
- d) Personal.
- e) Eines i aparells annexes a la vaqueria.
- f) Malalties i mortalitat.
- g) Contribucions.

De part dels ingressos no pot comptar més que la venda de la llet, els vedells i les vaques aixutes.

El pagès, tot fent els comptes, ha de reflexionar. Que pensi que les ganàncies seran ben diferents si una vaca dura set anys en lloc de cinc ; si produeix 4,000 litres de llet en lloc de 3.000 ; si per cada vaca estalvia dos rals o una pesseta en l'alimentació ; si per una bona higiene evita les malalties i la mortalitat.

Si en la vaqueria s'observa una higiene rigorosa, al cap de poc temps s'haurà guanyat una bona fama. El públic, a la llarga, compensa sempre als productors que s'esforcen en proporcionar-li una llet bona i sana i obtinguda en mig de una netedat exemplar.

Finalment, que els vaquers pensin en una cosa. Dia vindrà que aquells que no saben produir un litre de llet a baix preu, aquests vaquers seran vençuts

per altres més espavilats i hauran de plegar el negoci.

Tampoc ha de fallar el dia que començarà una forta campanya contra dels vaquers bruts, els quals se'ls farà tancar les vaqueries. Els vaquers haurien de tenir ben present, que entre els oficis, el més net de tots, ha d'ésser el de vaquer.

**Preu de cada exemplar de les publicacions
divulgadores dels Serveis Tècnics d'Agricultura**

	<u>Pessetes</u>
1.—RESUM DE CONFERÈNCIES DE VITICULTURA, per Erasme M. d'Ymbert	0'35
2.—COM ES PODA L'OLIVERA, per August Matons ...	0'25
3.—LES CUQUES FILOSES DE LA POMERA I DE LA PRUNERA, per August Matons	0'15
4.—EL CORC DE LES POMES I DE LES PRUNES, per August Matons	0'15
5.—LA PLANTACIÓ DELS ARBRES, per August Matons	0'30
6.—EL CÒLERA DE L'AVIRAM, per C. R. Danés i Casabosch	0'30
7.—UN FACTOR PRIMORDIAL EN LA PRODUCCIÓ DE L'AMETLLER: LA FECUNDACIÓ, per Joan Salom	0'25
8.—L'ALIMENTACIÓ HUMANA, per Jaume Raventós (segona edició)	0'50
9.—COM ES COMBAT EL DIABLÓ DE L'AVELLANER, per Joan Aguiló... ..	0'25
10.—ENGREIXAMENT DE PORCS, per M. Rossell i Vilà	0'15
11.—LA LLUITA CONTRA LA MOSCA DE L'OLIVA, per August Matons	0'30
12.—LA PSICOLOGIA DE NOSTRES PAGESOS, per Josep M. ^a Rendé	0'35
13.—TREBALLADES I ADOBS, per Josep Camps	0'30
14.—L'ARRUFAT I EL PUGÓ DEL PRESSEGUER I DE L'AMETLLER, per Joan Salom	0'30
15.—L'ESPORGA DE L'AMETLLER, per Joan Salom ...	0'15
16.—EL NEGRE DE L'OLIVERA, per August Matons ...	0'15
17.—LA VACA LLETERA, per M. Rossell i Vilà	0'30

RF-1-2

